

Albert v/d Kooij Authentiek zijn als grenzen vervagen

De denktank Station Fryslân wil een debat op gang brengen over een Fryslân waarin beter wordt omgegaan met het water, het landschap en de cultuur. Het *Friesch Dagblad* vraagt denkers en doeners naar hun goede idee voor de toekomst van de provincie. Vandaag **Albert van der Kooij**.

De wereld wordt kleiner, Europa wordt groter, grenzen vervagen. Het leidt tot interculturele uitwisseling en begrip voor elkaars cultuur. Maar ook tot de behoefte om een eigen plek te vinden in die mondiale wereld. Om de eigen identiteit vorm te geven.

De snelheid van technologische ontwikkelingen en de gevolgen van de ongebreidelde industriële groei hebben geleid tot een wankel ecologisch en economisch evenwicht. Grootschalige energiewinning en -distributie nadert haar einde. We werken aan oplossingen voor problemen die we nog niet kennen.

Gezamenlijk

Onderwijs verandert: de hoeveelheid kennis en informatie is enorm toegenomen en kennis heeft een andere betekenis gekregen door de komst van internet. Elke dag worden drieduizend nieuwe boeken uitgegeven. China

en India zijn niet zozeer de nieuwe productielanden, maar leveranciers van top-talenten en hoogbegaafden. Dat stelt andere eisen aan ons onderwijs en aan de mensen die we afleveren.

Al die veranderingen vereisen een nieuwe benadering van denken over eigen cultuur, economie en onderwijs. Er is behoefte aan creatieve mensen die gezamenlijk werken vanuit een inter-, multi- en transdisciplinariteit aan duurzame innovaties met behoud van de eigen identiteit. Klein en bij jezelf beginnen en delen (*sharing*) vormen de basis voor duurzaamheid en 'samenredzaamheid'. Dat laatste om het sociale aspect van duurzaamheid te benadrukken.

Het merk Europa krijgt een steeds grotere lading en betekenis. We zoeken de eenheid in ons westerse economische model. We zien dat steden steeds meer op elkaar gaan lijken. De commercialisering en het westerse economische systeem laten hun sporen na

in de wereldwijde ketens die we in elke stad tegen komen. We zien ook dat er barsten in dat model komen.

Die vervaging van grenzen zowel virtueel als fysiek, samen met de versmelting en *cross-overs* van cultuuruitingen over de gehele wereld, worden enerzijds als positief ervaren. Uitwisseling van kennis en ervaringen, het creëren van nieuwe culturele uitingen, het begrip voor de ander en wereldwijde economische activiteiten. Aan de andere kant versterkt het de behoefte aan menselijke maat en authenticiteit.

Merk Fryslân

Friezen zijn een verzameling individuen die allemaal hun eigen kracht hebben en daarmee Fryslân op de kaart zetten. We zijn wat we doen, allemaal op onze eigen manier. Door die krachten te bundelen, kunnen we komen tot oplossingen en innovaties op technologisch, cultureel en maatschappelijk gebied.

Het gaat bij het merk niet meer om algemene waarden

(de klompen, de beerenburg en het water), maar juist om de kracht van de individuele Friezen en hun karaktereigenschappen. Diversiteit als kracht, eigenheid als kenmerk. Dat uit zich in individuele, kleinschalige initi-

Een onderzoek eind 2009 naar de beste winkelcentra leverde een verrassing op: het beste winkelcentrum in Noord-Nederland zit in Steenwijk: kleinschalig en divers. Geen winkelketens, maar authenticiteit.

Grote banken wankelen, economisch analisten durven geen harde voorspellingen te doen en grootschalige bedrijfsvoering leidt tot steeds meer planning, controle en bureaucratie. Het gevolg is dat vernieuwingen vertraagd.

De ontwikkelingen rond de sociale media als LinkedIn en Facebook hebben internationale contacten versneld en versterkt. Digitalisering heeft geleid tot kleinschalige, geïndividualiseerde productiemogelijkheden en bedrijven met nieuwe verdienmodellen.

Fablab van het Massachusetts Institute of Technology is daarvan een mooi voorbeeld. Na het tijdperk van *personal computing* is de toekomst die van *personal production* en *fabrication*. Met behulp van betrekkelijk eenvoudige productiemiddelen en op basis van *open source* (gedeelde

We werken aan oplossingen voor problemen die we nog niet kennen

atieven die sterk met elkaar verbonden zijn.

De provincie heeft dat goed opgepakt in haar notitie over het merk Fryslân (maart 2010) en spreekt over een gemeenschappelijk, tijdeloos 'Frysk DNA'.

Authentiek

De hang naar authenticiteit en eigen identiteit zien we ook terug in de economie.

Elske en Boris

- Aan de popacademie studeerden onder anderen zangeres Elske de Wall, singer/songwriter Florian Wolff (uitgeroepen tot serious talent door radiozender 3FM) en DJ Estaw, die draaide in het Guggenheim museum in New York. Maar ook Boris Bunnik, die een documentaire maakte over Snackbar 't Vliet in Leeuwarden als afstudeerproject.
- Bij een Fablab zijn computers en machines te gebruiken door wie maar wil. Vooral kunstenaars, productontwerpers en kleine bedrijfjes benutten de gratis labs. Als tegenprestatie moeten ze wel hun produc-

tieproces vastleggen, zodat anderen daarmee hun voordeel kunnen doen.

- Slechte economische tijden doen sociale netwerken goed, blijkt uit onderzoek van Deloitte. Volgens consultant Erik-Jan Gelink gaat dat vooral op voor sectoren waarin veel ontslagen vallen. Mensen zoeken elkaar op voor advies en hulp bij het vinden van een nieuwe baan.

Foto: Studenten van de Academie voor Popcultuur Jaitse Veeman en Stefan Woudstra zijn op de computer aan de slag met experimentele muziek. Foto's: Frans Andringa

i De uitvoeringsnotitie *Fan Fryslân* over wat het Friese DNA zou kunnen zijn: Fryslân moet de regio zijn met het hoogste percentage Bruto Nationaal Geluk. En dé waterprovincie van de wereld. Uitstraling: ambitie, lef en betrouwbaarheid, authenticiteit, hard werken en doorzetten.

Albert van der Kooij (48) werd in 2005 benoemd tot directeur van de Academie voor Popcultuur. Daarvoor werkte hij bij NHL Hogeschool; hij was er verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de opleiding Communication & Multimedia design, en daarvoor was hij betrokken bij het opzetten van andere opleidingen. Hij was ook docent, beleidsmedewerker en multimediaondernemer.

Palmbomen versieren de muren van de werk-kamer van Albert van der Kooij. Niet het standaardkantoor voor een directeur van een onderwijsinstelling. „Maar ik zei tegen de studenten dat zij mijn kamer mochten inrichten. Dan krijg je dit.“

Van der Kooij is sinds 2003 de baas van de Minerva Academie voor Popcultuur, onderdeel van de Hanzehogeschool Groningen, maar gevestigd in Leeuwarden. Dat hij zo gemakkelijk studenten hun gang laat gaan in zijn kamer typeert zijn manier van leidinggeven. Het gaat met losse teugels. „Onderwijs is niet het eigendom van een directie“, vindt hij. „De samenleving, de studenten en docenten mogen er allemaal wat over zeggen.“

Een blik op zijn bonte CV leert dat Van der Kooij sowieso niet een type is voor rechte lijntjes. De Bilkert uit de jaren vijftig ging studeren aan de sociale academie. Hij kwam werkloos van school, werd activist en daarna fotograaf. Vervolgens raakte hij betrokken bij de begindagen van het internet en verzelde in de wereld van de multimedia. Maar eigenlijk had hij astronaut willen worden. „Word je volwassen, kom je er achter dat maar twee Nederlanders dat zijn geweest.“

Zijn achtergrond is misschien wel precies de juiste voor de popacademie. Ook daar gaat het zelden op de gebruikelijke manier. Proefwerken? Het is aan de leerling om zijn dromen te vertalen in doelen. Daaraan wordt de student afgemeten. Een uniek concept, zegt Van der Kooij trots.

Je kunt ook zeggen: een uitnodiging tot luiheid bij studenten.

„Een docent zegt er natuurlijk wel wat van als de ambities te mager zijn. Of te groot. Het gaat om het uitgangspunt. Leerlingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen ontwikkeling. Dat vormt hun identiteit: het beste wat je ze kunt meegeven.“

„Je wordt niet alleen opgeleid om een bij-voorbeeld een goede, technische gitaarspeler te worden. Straks ben je de beste gitaarspeler van de wereld en word je toch niet geboekt. In de hedendaagse cultuur moet je je kunnen onderscheiden. Daarvoor heb je visie en smoel nodig. Daaraan werken we.“

Hoe gaat dat: 'werken aan identiteit en visie'?

„Ontwikkeling begint met vragen stellen. Waarvan droom ik? Wat wil ik leren? Hoe wil ik dat doen? Het eerste jaar van het lesprogramma is vrij standaard. De student kan nog over die vragen nadenken. Het tweede jaar verwachten we daarvan een uitwerkt plan. Daarbij hoeft je het niet alleen bij ons te zoeken. De docenten zijn er om te helpen, niet om te sturen. Als een docent in Berlijn of een kennis via Myspace je beter van dienst kan zijn, zoek het dan vooral daar.“

Wat is er mis met ouderwetse, klassieke kennisoverdracht?

„Dat gaat ervan uit dat iedereen hetzelfde moet leren, en dat de docent bepaalt wat. Wat zegt dat over de mensen die een vijf of een zes halen - de meerderheid van elke groep? Dat zij maar de helft van de stof snappen. En voor hetzelfde geld missen ze juist de cruciale informatie. Je onderwijssysteem is een farce als de meerderheid van de mensen niet opsteekt wat je beoogt te leren.“

Dit lesmodel werkt beter omdat het ervan uitgaat dat iedereen anders is. We toetsen op competenties. Dan ga je dus niet te veel dingen voorschrijven. We hebben bijvoorbeeld geen standaard gitaars. Hier zijn ook jongens die rapper zijn of dj. Die hebben niks aan traditi-

onele akkoorden. Het is beter dat ze zelf een deskundige collega vinden die ze wil helpen. Dat geldt ook voor fotografie, drama of media. De disciplines zijn geen doel, maar middel. Als je dan ook nog inter- of transdisciplinair wilt werken, heb je te maken met heel andere eigenschappen.“

Met andere woorden: de wereld is anders dus het onderwijs ook.

„Ja. De popcultuur lijkt veel op de rest van de samenleving. Veranderingen gaan razend snel. In de nieuwe economie kunnen een paar slimme jongens in een schuurtje een bedreiging zijn voor grote bedrijven. Als ze tenminste een onconventioneel product bedenken, dat aanslaat. In de popmuziek zijn de onconventionele jongens altijd al het interessants geweest. Kijk naar de hiphop. Van achterbuurtmuziek uitgegroeid tot een belangrijke stroming in de cultuur. Tot aan het taalgebruik aan toe. Zelfs politici zeggen 'pimpen', een term die uit die wereld komt.“

Nog een overeenkomst is dat zowel de popcultuur als de zakenwereld het domein van netwerken worden. Vroeger ging je bij een band. Nu vinden artiesten dat te beperkend. In plaats daarvan doe je mee met collectieven. Met één groep treedt je op, met de anderen maak je theater. Je wilt ook schrijven, iets kunnen doen met een bedrijf en meewerken aan een maatschappelijk project. Mensen van nu leggen sneller verbanden. Snel goede mensen bij elkaar zoeken en gaan.“

Hoe kun je dat stimuleren?

„Wij zoeken naar de koppeling tussen interessante gebieden. Zoals het internationale uitwisselingsproject Island CQ. Daarbij zoeken naar nieuwe vormen van toerisme waarbij betrokkenheid op het lokale niveau, maatschappelijke bewustwording, sociale duurzaamheid en kunst hand in hand gaan. Een ander voorbeeld is een project van een van onze studenten samen met een afgestudeerde van de TU Delft. Zij werken aan een duurzaam podium. Bezoekers fietsen de energie bij elkaar voor de belichting van de apparatuur, samen met de opbrengst van zonnepanelen. Dat is zo'n interessante cross-over, die naast mooie dingen ook nog nieuwe producten oplevert.“

En de diesel voor het vervoer van dat poppodium?

„Tja, dat is nou zoets. In de praktijk kom je erachter dat je ook dat moet meerekenen. Daar zijn wel dingen op te bedenken - in de trant van: we compenseren de uitstoot door een bos te sponsoren. Maar daaraan moeten we nog werken. Het fijne is wel dat je daarvoor de ruimte hebt als je klein begint. Op de schaal van Lowlands zou zo iets bijvoorbeeld nooit kunnen. Maar als dit tot bruikbare dingen leidt, kan Lowlands er wel van leren.“

Authentiek, kleine schaal, hechte netwerken, dat klinkt best Fries.

„Hier is het klein genoeg om voor een goed idee relatief snel steun te vinden. De overheden zouden wel wat soepeler mogen worden in hoe ze subsidie geven. Niet maar eisen stellen, maar ruime kaders gebruiken. Niet sturen, maar faciliteren. Net als in ons onderwijs. Dat stimuleert creativiteit. Ik zie dan echt hele goede kansen voor Friese bedrijven en projecten. Neem de Waddeneilanden die proberen zelfvoorzienend te worden. Of de concentratie van watertecnologie rond Wetsus. Allemaal reuze interessant voor partijen buiten Fryslân. Maar hier is het begonnen - klein en eigen.“

Interview: Wouter Smilde

kennis en middelen) worden producten ontwikkeld, die over de hele wereld gebruikt en gedeeld worden. Dit is geen utopie meer. In Groningen is net nog een fablab geopend: www.fablab.nl.

Was nog niet zolang geleden een traineeship bij een multinational de ultieme baan na je studie, nu kiezen steeds meer jongeren voor een bestaan als zelfstandig ondernemer. Zij kiezen voor andere manieren van ondernemen, waarbij de primaire doelen betrekking hebben op waarden. De vraag is dan: welke betekenis kunnen wij aan de maatschappij toevoegen?

Hun werkwijze is gebaseerd op samenwerking en netwerkstructuren. Vrijdenkers die samenwerken in wisselende samenstellingen aan maatschappelijke, economische en culturele vraagstukken, liefst in samenhang.

Academie voor Popcultuur

De Academie voor Popcultuur is een unieke vorm van kunstonderwijs in de wereld: het is multi- en interdisciplinair, met maximale flexibiliteit voor student en in het onderwijsprogramma. Door het onderwijsconcept maakt de Academie deel uit van de maatschappelijke omgeving.

De popcultuur is de maatschappij, ontwikkelingen in de popcultuur zijn de innovaties van morgen. De veranderende wereld stelt nieuwe eisen aan het onderwijs. De behoefte aan zeer hoog opgeleide specialisten blijft bestaan. Maar met die kennis en wetenschap alleen reddend we het niet, als we bedenken dat er op de hele wereld veel meer hoog opgeleiden rondlopen dan wij hier in Nederland aan inwoners hebben.

Hoogbegaafden en superkennisswerkers maken maar een fractie uit van de Nederlandse bevolking. De maatschappij vraagt nieuwe creatieven en vrijdenkers die multi-, inter- en transdisciplinair gaan samenwerken om oplossingen te vinden voor steeds nieuwe vraagstukken in onbekende situaties.

Vanuit die gedachte werken studenten niet aan, maar maken deel uit van projecten uit de praktijk, de eigen omgeving en regio. Een mooi voorbeeld van die projecten is The Berlin Wall of Sound, waarbij studenten met meer dan 170 gitaristen een erbetoon hebben gebracht aan de slachtoffers van de Berlijnse muur.

058

Een ander voorbeeld is het concept Entertain & Sustain - een samenwerking tussen studenten Academie voor Popcultuur en het Cartesiusinstituut - waar entertainment gebruikt is om bewustwording rond duurzaamheid te realiseren, maar waar ook aan technologische innovaties wordt gewerkt. De resultaten: clubavonden in 058-podium en de Green tour van Florian Wolff.

Om dat te bereiken is het onderwijsconcept van de Academie voor Popcultuur erop gericht om studenten te leren omgaan met netwerken: kleinschaligheid, open source en sharing zijn de basis voor de toekomst van het onderwijs. Altijd vanuit de eigen

Een paar slimme jongens kunnen een bedreiging zijn voor grote bedrijven

artistieke ontwikkeling en authenticiteit.

In 2018 heeft de samensmelting van cultuur, economie en technologie haar beslag gekregen. Interdisciplinaire studies en opleidingen maken dan deel uit van de kennisinfrastructuur van Fryslân die niet gericht is op conserveren van kennis, maar op het ontwikkelen van nieuwe kennis. Dé plek waar talent uit alle windstreken tijdelijk neerdaalt om samen te delen op basis van gedrevenheid en authenticiteit.